

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Mysta In Pulpito Simplex, seu Dissertatio Theologica, De
Simplicitate, Quam Ecclesiasticus Præsul, in suggesto,
Nunquam non, sollicitus ac satagentius obervare debet**

Nitsch, Georg

Wolffenbuttelaë, MDCCXVI

VD18 13021338

3. Fundamentum.

urn:nbn:de:gbv:45:1-13753

quod per se est odor vitæ ad vitam, per accidens fit odor mortis ad mortem. Particula *ita, ut, &* con-
 similes, quod transeunter innuo, non notat finem
 intentum; sed & non raro eventum per accidens;
 Seu, non exprimit causam, cur non videant; sed
 consecutionem, quod de facto non viderent. Ast
 non vacat hæc ulterius prosequi. Christum Serva-
 torem, vulgari dicendi ratione usum, ex dictis abun-
 danter intelligitur. Humilis erat ipsius status, humi-
 lis quoque erat ipsius stylus. Rhetorculorum despi-
 ciebat ineptias, & res sacras, mysticas ac supernatu-
 rales, verbis ad captum audientium attemperatis, ita
 describebat, ut rudes etiam ac plebeji homines, cer-
 tam de mysteriis fidei sententiam inde possent hauri-
 re. Multa paucis complectar! Plene & planè Chri-
 stus est concionatus. Plene, nam nihil subticuit;
 plane, nam homines facere docuit, non dicere. Va-
 de, mi Evangelista, & fac similiter. Stude simplici-
 tati, & anxiori intensiorique zelo cura, ut ad te, non
 tanquam ad Comœdum aut Histriorem; sed ad vi-
 tæ magistrum, aut vitiorum correctorem eatur.

3. FUNDAMENTUM.

Universa sanctior Scriptura, humili ac simplici
 stylo est consignata. Non equidem ex Es. 8, 2. id
 ipsum in præsentia ostendere conabor. Nam utut
 multi ex Theologis pariter ac Philologis *stylum homi-*
nis, quo Esaias, à Domino, jussus fuit scribere, inter-
 pre-

pretentur, per stylum notum atque vulgarem. *Cum Esaias* (en verba nostri Danhaueri) *obscurius nonnihil* & *sublimius vellet loqui*, correctus fuit à Spiritu S. & *jussus fuit*, scribere stylo hominis, i. e. qui ab homine posset intelligi. Vid. Ideam Boni Interpr. & malit. Calumn. p. 138. Re tamen libratiùs perpensâ, stylus hominis magnos significat characteres, quibus insequentibus voces: *Velox spoliator: Festinus prador*, erant exprimendæ. Præclare admodum Grotius: *Sume tibi librum grandem i. e. paginam grandem, quæ & convolvi & evolvi possit, & scribe in ea, stylo hominis, i. e. scriptura clara, ut hic habet Chaldaeus, quam facile quilibet, vel eminus legat, ut Abacuc 2, 2.* Quibus paria sunt, quæ Brentius in h. l. listit: *Sume tibi librum, tabulam seu chartam magnam, & scribe in ea charta, stylo humano, vel valido & duro, ut sit sensus: Scribe in charta magnas literas, quæ ab omnibus legi, & non facile deleri queant, quemadmodum scribi & proponi solent hominibus leges in æs incisa, & publica regum edicta.* Nolo, ut dixi, hõc stylõ, styli sacratiõis voluminis simplicitatem, ire statuminatum; prout nec dictõ Petrino, quando is ait: *Nos non arte compositas fabulas secuti, notum vobis fecimus Domini nostri Jesu Christi potentiam & adventum* 2. Ep. 1, 16. Oecumenius equidem Gagnæus & alii ex interpretibus scribunt: *Mentis, non fabulam duntaxat, sed & rationem significat; idcirco Petri mentem esse hanc: Non affabre composito & eleganti, usus apud vos sum sermone; quod idem*

H

cum

cum Pauli effato: *Non veni ad vos Corinthios, ἐν ὑπεροχῇ τῆς λόγου, cum eminentia facundia* 1. Ep. 2, 2; At enim verò, non de docendi forma loquitur hic os Apostolorum; sed de doctrinæ materia. Sensus est: Non sciolas, argutas, sophisticatas, quarum seges, apud Poëtas, lepidissimam hominum nationem, DEORUMQUE figulos, ampla occurrit, vobis proposuimus. *Evangelium, quod de Christo, illiusque adventu vobis annuncia vimus, ita locum explanat B. noster Lutherus, non suximus è digitis, ut in proverbio est, apud Germanos, neque apud vos ipsos illa confinximus, aut à sophisticis Fabulatoribus accepimus, qui de singulis rebus magnifice nugari possunt, quales tum Græci erant, cum omnia, quæ subtili, ut ipsis videbantur, artificio tradebant, atque in illis egregie sapere se putabant, nihil fuerint, nisi mera nugæ, gerra & vaniloquia; Hos, inquam, neque audi vimus, neque sumus sectati, i. e. nequaquam hominum commenta prædicamus; sed sumus certi, à DEO nostro esse, quia auribus & oculis ea sumus experti.* Comment. in h. l. Frustra itaque sunt, qui hisce & talibus dictis, simplicitatem styli, qua sancti DEI homines, in suis Lipsanis sunt usi, demonstrare sustinent. Aliunde ea est arcessenda. *Idiotas se vocant, in sermone, 2. Cor. II, 6. Si in sermone; Ergo & in scriptione. Nam non aliter scripserunt, quam sunt sermocinati. Ἀὐτοψία, seu ocularis inspectio, idem facit testatum. Quod si enim totum sacrarum literarum σύνολον, à capite, usque ad calcem, à Genesi, usque ad Apocalypsin per-*
curre-

currens, non poeticum tumorem, sed propheticum ardorem, afflatumque plane divinum ibi deprehendes. Absunt pomparum fercula, vanitatum pabula, verborum phalerae, sententiarum argutiae; quin & totus humanae facundiae apparatus, heic exulat. Quocirca, de omnibus omnino Apostolicis scriptis adseverare haud dubitavit Theodoretus: *Scripta eorum esse simplicia & coloribus Graecis denudata.* In Sermon de curandis Graecorum morbis. Festiviter Bucholcerus, de Genesi: *Genesis ist gar nicht abgerichtet aufs Betriegen/ caret fuce verborum.* Vid. ejus Chronol. pag. 49. in margine. Quod ipsum etiam de coeteris affirmandum libris. Atque haec simplicitas, tam Scribentis auctoritati; quam rerum, in scriptura contentarum, veritati, ut & legentium, audientiumque conditioni ac qualificationi optime convenit. Autor Scripturae est DEUS, Rex Regum, & Dominus Dominantium. Reges autem & Dominos non decent suasoriae. Perquam exquisite Augustinus: *Sicut quaedam est eloquentia, qua magis aetatem juvenilem decet, est, qua senilem; nec jam dicenda est eloquentia, si persona non congruat eloquentis: ita est quaedam, qua viros, summa auctoritate dignissimos, planeque divinos decet. Haec illi locuti sunt, nec ipsos decet alia, nec alios ipsa: Ipsis enim congruit.* Lib. 4. de Doctrin. Christ. cap. 6. Res, quae in Scriptura continentur, graves sunt ac venerandae, sacrosanctae, mysticae, uraniae &c. Quae autem sunt ejusmodi, compta ac calamistrata dictione non indigent.

Eloquentia est quædam quasi vestis, quæ tum maxime decet, cum ei convenit, qui ea vestitur. Confecta itidem Scriptura est, non eruditis; sed communi plebeculæ; hominibus naturæ infirmæ & imbecillis. Idioticis itaque locutionibus temperanda erat doctrina. Ab omnibus etenim intelligi oportuit, quod omnium credere & observare interfuit. Perquam eleganter Lactantius: *Summâ providentiâ carere fūco voluit Artifex lingua ea, quæ divina sunt, ut omnes intelligerent, quæ ipse omnibus loqueretur.* Lib. 6. de vero cultu, cap. 21. Scio dari Irrisores ac Substantatores styli devoti, quos inter etiam, impurissimus ac nequissimus Atheismi profeminator Matthias Knutz, Julii Cæsaris Vanini, Diaboli Martyris egregius Fraterculus, prout, ex ipsius epistolâ, omnium malarum pessimâ, ultricibusque flammis dignissimâ, videre est. Rudem, inconditum, ambiguum, obscurum, mutum, truncatum, mortuum, elinguem, repentem &c. clamitant eundem; Sed hisce, ad vituperandam Scripturam conductis profanis respondeat pro me Flacius, vir multifariis doctrinæ philologicæ ornamentis condecoratus. *Etsi, ita judiciosissime ipse, non adsunt illa ociosa delicataque veneres aut illecebræ, illa externa dulcedo, & blanditiæ, illa numerositas sonorum, seu illa nugæ canoræ, in sermone sacrarum literarum, quæ in ostentatoriis Oratorum aut Poëtarum scriptis, tum temporis, in Græcia & Roma, maxima cum aviditate & admiratione, audiebantur & celebrabantur;*

tur; tamen sua gravi masculaque eloquentia minime destituuntur. Clav. Part. 2. pag. 15. Succinit magnus noster Gerhardus: *Simplex dicitur* (en verba Theologi) *Scripturae stylus, non quod rudis & rusticus, vel quod destituatur omni ornatu & elegantia, vel quod destituatur omnibus figuris ac tropis; sed quod sit apertus, minime fucatus & fraudulentus, quodque res magnas & praeclaras, verbis ad captum legentium accommodatis, describat. Simplex ergo est sermonis character, quo Spiritus S. in Scripturis utitur, cum non constet affectato dicendi genere ac pigmentis oratoriis, nec verbis exquisite ornatis; sed ad intelligentiam obviis, perspicuis, & in vulgus notis. Idem tamen character majestate plenus est, cum de summis fidei mysteriis & divinis revelationibus supra mentis humanae captum positus, tam perspicue nos erudiat, atque ut verbo dicam, talis est Scripturae character, qualem in aliis libris humana industria elaboratis, nemo deprehendet. Vid. Exeges. Loc. 1. cap. 12. §. 307. pag. m. 112. Addo, quod hodie nostris, barbarum & inconditum est auribus, id aliquando scite & eleganter fuit dictum. Quemadmodum formae vestimentorum; ita linguae quoque mutantur. Qua de causa Horatius:*

*Ut sylvae foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
Juvenum ritu florent modo nata, vigentque.*

De art. Poët. pag. m. 40. Amplius: Quod uni linguae nitidum ac politum, id in altera pro absurdo habetur ac inficeto E. g. in lingua Gallica haec phrasis est

est optima: Il se meur; item: Il se mocque de moi; Romanus autem exspueret, si quis diceret: *Ille se moritur*; item: *Ille se ridet, de me.* Lunam itaque, styli facri citius coelo detrahent contemptores, quam ipsum, tam contemptibilem, ac imperitis persuadere conantur, probent. Quocirca vitio ne tribuatur multilinguibus fidei Satoribus, id non fecisse, quod fecisse vitium erat. Remedia animæ & non ingenii lenocinia nobis communicarunt, neque id habuerunt curæ, quomodo aures, declamationum flosculis permulcerent; sed quomodo mentes salutiferâ DEI CHRISTI quæ cognitione imbuerent. Venustè in hanc rem uterque Isidorus: *Sermo DEI*, ita Hispalensis, *occultum habet fulgorem sapientiæ & veritatis, repositum in verborum vilissimis vasculis. Ideo libri sancti simplici sermone conscripti sunt, ut non in sapientia verbi; sed in ostensione spiritus, homines ad vitam perducerentur. Nam si Dialectici acuminis versutia aut Rhetoricæ artis eloquentia, editi essent, nequaquam putaretur fides Christi, in DEI virtute; sed in eloquentiâ humanâ argumentis consistere; nec quicquam crederemus ad fidem, divino in spiramine provocari; sed potius verborum calliditate seduci. Omnis secularis doctrina, spumantibus verbis resonans, ac se per eloquentiâ tumorem attollens, per doctrinam simplicem & humilem christianam evacuata est, sicut scriptum est: Nonne stultum fecit DEVS sapientiam hujus mundi. Fastidiosus atque loquacibus Scripturæ sanctæ minus, propter sermonem simplicem placenti*

Gen-

Gentili enim eloquentia comparata videtur illis indigna. Quod si animo humili, mysteria ejus intendant, confestim advertunt, quam excelsa sunt, quæ in illis despiciunt. In lectione non verba; sed veritas est amanda. Sæpe autem reperitur simplicitas veridica, & composita falsitas, quæ hominem suis erroribus illicit, & per linguæ ornamenta, laqueos dulces aspergit. Nihil aliud agit amor mundanæ scientiæ, nisi extollere laudibus hominem. Nam quanto majora fuerint literaturæ studia, tanto animus arrogantia fastu inflatus, majore intumescit jactantia. Lib. III. Sent. cap. 13. Quibus symphona dixeris, quæ contra Græcos, sublimi & grande sophos spirante sermone incedentes, alter Isidorus, Pelusiota sc. habet: Divinam, inquit, vituperant Scripturam, (cito verba, ex excellent. Contr. Rittershusii J. C. interpretatione) quæ non exquisito & ornato dicendi genere; sed humili atque pedestri usa sit: At nos Scripturam vere divinam criminationibus ipsorum liberemus, dicentes, eam, non sua propria gloria; sed potius audientium saluti studiosam fuisse. Quod si tanto tenentur amore sublimis dictionis, discant melius esse, ut ab idiota & plebejo homine veritatem, quam a Sophista mendacium discamus. Alter enim simpliciter & breviter, quod res est, dicit; alter vero sæpe obscuritate sua, eum veritatis occultat pulchritudinem, dum sua suavi-loquentia ornans mendacium, in aureo vasculo venenum miscet. Hæc Isidori. Sterili itaque verborum aucupio, dictionisque quantitati ac lasciviæ non studuere, in patefaciendis veritatibus

bus evangelicis, sanctissima Spiritus S. organa; sed cordi, sed fidei, sed pietati, sed devotioni canentes, istum adhibuerunt sermonem, qui sensum dominicum clare exprimeret; verborum autem compositione ac concinnitudine minimè fronderet. Et nonne modernos Antistites, in suggestu, quando oracula Christi pandunt, idem facere oportet? Ad me certe quod attinet, istac, quâ Stephanum Monachum, ornavit S. Gregorius, me DEUS dignetur laude: *Erat, inquit, huius lingua rustica; sed docta* (aut potius religiosa) *vita*. Gloriabatur quondam M. Basilius, per plures annos S. Gregorii Nazianzeni, Athenis, & in solitudine comes individuus, *se Piscatorum esse discipulum*. Eadem & mea sit gloria.

4. FUNDAMENTUM.

Quia fides nostra & salus nostra eloquentiæ aliâs & sapientiæ tribuerentur humanæ. *Non misit me Christus*, ait Apostolus, *ἐν σοφίᾳ λόγου, in sapientia sermonis, ne inanis redderetur crux Christi*, I. Cor. I, 17. Audi: *Non misit me Christus, ut luteam terram anxie conquererem; sed ut multa millia hominum DEO lucrarer*. *Σοφία λόγου, ne nescias, est λόγος σοφίας*. Quemadmodum enim viriditas herbæ, herba est viridis; ita quoque Sapientia sermonis, sermo est sapiens. Haud equidem, à suis concionibus *λόγον & σοφίαν*, exclusit simpliciter Homodei; cum utrumque omnibus fidelibus ministris promisit geminæ substantiæ Gigas, Luc. 21, 15; sed

λόγον